

TÜRKİYE’NİN LİBYA’DA DENGELERİ DEĞİŞTİREN TUTUMU

Ahmet CÜLÜK

Dış Politika ve Güvenlik Araştırmaları Merkezi

Giriş

Kovid-19’un bir salgına dönüşmesi neticesinde salgının yarattığı risk ve tehditlerin küresel çapta hissedilmesine rağmen dünyanın çeşitli yerlerinde bir süredir sürmekte olan kriz bölgelerindeki sıcak çatışmalar hâlen devam etmektedir. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’nin salgına karşı en savunmasız yerler olan çatışma bölgelerinde insanî yardımların teminini sağlamak amacıyla “küresel ateşkes” sağlanmasına yönelik çağrısının karşılık bulmadığı yerlerden biri de Libya olmuştur.

Libya’daki krizin hâlen sürmekte olmasının temel sebebi, General Hafter’in Ulusal Mutabakat Hükûmeti’ni (UMH) tanımayıp bir silahlı isyan başlatmış olmasıdır. Bilindiği üzere, hâlihazırda devam eden çatışmanın bir tarafında Birleşmiş Milletler tarafından tanınıp Türkiye ve Katar gibi ülkelerce desteklenen ve ülkedeki tek resmî ve meşrû hükûmet olan Fayiz es-Serrac başkanlığındaki UMH bulunmaktadır. Diğer tarafta ise Hafter’in liderliğini yaptığı, Tobruk merkezli Temsilciler Meclisi’nin bulunduğu Rusya, Fransa, Mısır, Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan gibi ülkeler nezdinde destek bulan bir isyancı grup bulunmaktadır.

Son bir ayda Libya’da yaşanan gelişmeler, salgının Libya’daki çatışmaları ortadan kaldırmak adına dikkate değer bir etkisinin olmadığını ortaya çıkarmıştır. Ancak, son haftalarda iç savaşın seyrinin değişeceğine ve Hafter’in başlattığı isyanının başarısızlıkla sonuçlanabileceğine dair bazı gelişmelerin yaşandığı gözlemlenmiştir. Bu noktada, birçok kişi Türkiye’nin UMH’ye verdiği desteğin kritik rol oynadığı hususunda hemfikir görünmektedir.

Türkiye'nin Dengeleri Değiştiren Tutumu

Libya ile Türkiye arasındaki tarihî, beşerî ve kültürel bağlar, şüphesiz ki Türkiye'nin iç savaşı yakından takip etmesini gerekli kılmaktadır. Ayrıca, Akdeniz üzerinden Türkiye'nin komşusu olan Libya, bulunduğu coğrafi konum itibarıyla Türkiye için jeostratejik açıdan da önem arz etmektedir. Ankara, Doğu Akdeniz'de enerji odaklı Türkiye karşıtı bir gruplaşmanın giderek belirginleştiği bir dönemde, Libya ile güçlü ilişkiler kurmak durumundadır. Bu mümkün olmadıkça, Türk düşmanlığı sergilemekten çekinmeyen Hafter'i vekâleten savaştıran Türkiye'ye muhasım ülkelerin Libya'da iktidar değişikliği gerçekleştirmek suretiyle Ankara'yı Akdeniz'de köşeye sıkıştırma planları akâmete uğratılamayacaktır.

Bölgesel bir güç olan Türkiye, hem Libya hem de Doğu Akdeniz'deki gelişmeleri kendi menfaatlerine uygun şekilde yönlendirmek istemektedir. Bu çerçevede, Libya'daki süreçte aktif bir tavır almış, etkin bir aktör olarak öne çıkmıştır. Bunun en somut göstergesi 2019'un sonlarına doğru Libya ile askerî yardımlaşma ve deniz sınır alanlarının belirlenmesine yönelik mutabakatların imzalanması ve derhâl yürürlüğe konması olmuştur.

Türkiye'nin 27 Kasım 2019 tarihinde UMH ile imzaladığı Akdeniz'deki Yetki Alanlarının Sınırlandırılmasına İlişkin Mutabakat Muhtırası sadece BAE, Mısır gibi ülkeler¹ için değil aynı zamanda Avrupa Birliği ülkeleri için de beklenmedik bir gelişme olmuştur. Yunanistan'ın öncülüğünde Türkiye karşıtları imzalanan mutabakat yüzünden harekete geçmiş, ikili mutabakatın uluslararası hukuk açısından geçersiz olduğunu iddia ederek anlaşmayı tanımayacağını duyurmuştur.² Libya'da Hafter'i destekleyen ülkelerden gelen temelsiz iddialar ve yersiz eleştirilere rağmen, 21 Aralık 2019'da mutabakatların uygun bulunduğu kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) kabul edilmiş³, Türkiye'nin UMH'yi desteklemedeki kararlılığı tekraren net bir şekilde ortaya konmuştur.

2 Ocak 2020 tarihinde ise Libya'ya asker gönderilmesine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi TBMM'de kabul edilmiştir. Tezkere; Hafter kontrolündeki sözde Libya ulusal ordusunun ülkede faaliyet gösteren Türk şirketleriyle Akdeniz'de seyreden Türk bandıralı gemilere tehdit oluşturduğu, Hafter'in başlattığı saldırıların sivilleri tehlikeye attığı ve insanî trajedilere yol açtığı ve DEAŞ gibi terör örgütlerinin eylemlerine uygun bir ortama yol açtığı gerekçeleriyle Türk askerinin Libya'ya gönderilebileceğini resmiyete geçirmiştir. Türk askerinin Libya'ya çıkma ihtimalini ortaya çıkaran bu hamle, Hafter ve destekçileri tarafında büyük endişeye yol açmıştır.

Türkiye'nin tahmin edemedikleri bu hamleleri karşısında 8 Ocak 2020 tarihinde Brüksel'de UMH lideri Fayiz es-Serrac ile görüşme gerçekleştiren AB yetkilileri,

¹ "Suudiler ve BAE, Libya anlaşmasını kınadı! İşte Türkiye hazımsızlığı", *Türk gün*, 05.01.2020.

² "Avrupa Birliği'nden küstah çıkış: Anlaşmayı tanımıyoruz", *Türk gün*, 14.12.2019.

³ "Libya ile askerî anlaşma TBMM'den geçti", *Türk gün*, 21.12.2019.

Serrac'ı Türkiye ile olan ilişkileri konusunda uyarmıştır. Görüşmede, Libya'nın Suriye'ye dönüşmemesi gerektiğini belirten ve vekâlet savaşlarına sahne olmamasını talep ettiklerini bildiren AB yöneticileri, Fayiz es-Serrac'ın talebiyle UMH'ye askerî yardım gerçekleştiren Türkiye'yi kınadıklarını belirtmişlerdir. Mutabakat muhtıralarına dair rahatsızlıklarını açıkça dile getiren AB liderleri, söz konusu anlaşmanın üçüncü tarafların egemenlik haklarını ihlal ettiğini ve BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ne uymadığını iddia ederken Serrac, müstakil bir ülke olarak istedikleri ülke mutabakat imzalayabileceklerinin altını çizmiştir.⁴

Çatışmaların sonlandırılmasına ve kalıcı barışın teminine öncelik atfeden Türkiye, Hafter'i destekler pozisyonda olan Rusya ile 9 Ocak 2020 tarihinde Libya'da ateşkes çağrısı yapmıştır. 13 Ocak 2020'de iki ülke liderleri arasında gerçekleşen Moskova Zirvesi, çatışmaların ve istikrarsızlığın sürmesindeki baş sorumlunun Hafter olduğunu ortaya çıkarmıştır. Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin arasında Libya'da ateşkesin temin edilmesi için gerçekleşen görüşmede Türkiye, büyük çaba sarf ederek beklentilerinin tamamı karşılanmamış olan UMH lideri Fayiz es-Serrac'ı ateşkese ikna etmiş ve ateşkes metnini imzalamasını sağlamışken Hafter, metni imzalamayarak ihtilafın çözülmesi fikrine ne kadar uzak olduğunu göstermiştir. Hafter'in o dönemki saldırgan tutumunun bir sebebi, UMH karşısında askerî açıdan başarısızlık ihtimali olmadığını düşünmesi iken, bir diğer önemli sebebi ise Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerin bu yöndeki teşvik ve baskıları olmuştur.

Türkiye ve Rusya tarafından yapılan ateşkes çağrıları ve Moskova Zirvesi'nin ardından gerçekleşen 19 Ocak 2020 tarihli Berlin Konferansı da Hafter'in ve diğer ülkelerin ateşkes ve Libya'nın geleceğine ilişkin tasavvurlarını göstermiştir. 12 devletin liderlerinin yanı sıra Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği, Arap Birliği ve Afrika Birliği gibi kuruluşların temsilcilerinin katıldığı Berlin Konferansı da Libya'daki çatışmaların çözümüne ilişkin net bir çözüm planı ortaya koyamamıştır. Libya'nın bağımsızlığı, ekonomik ve finansal geleceği, güvenliği, silah ambargosu ve askerî sürecine dair 55 maddelik bir sonuç bildirisinin yayımlandığı Berlin Konferansı, Libya'da çatışmaları durdurmaya yetmemiştir.⁵

Ulusal bir tek otoritenin ve kurumlarının olması gerektiğinin altının çizildiği konferansın ardından UMH ve Hafter güçleri arasında beşer kişiden oluşan askerî komitelerin görüşme yapmasını ve çatışmaları durdurmasını amaçlanmış fakat alınan kararların ihlaline dair herhangi bir yaptırım gücüne sahip olmaması nedeniyle askerî hırs içerisinde agresif ve çözümden uzak bir tavra sahip olan Hafter ve destekçileri açısından bir kağıt parçası olmaktan öte geçmemiştir. Avrupalı liderlerin çoğunluğunun Türkiye ile Libya arasında imzalanmış olan mutabakatlara dair

⁴ "AB Liderlerinden Serrac'a Türkiye Uyarısı", *Deutsche Welle*, 08.01.2020.

⁵ "Berlin Konferansı Sonrasında Libya Krizinin Geleceği", *Anadolu Ajansı*, 21.01.2020

çıkarlarını koruma güdüsüyle hareket ettiği konferans sırasında Avrupa'nın, aslında ciddi bir eylem planı ve yol haritasının olmadığı böylelikle ortaya çıkmıştır.

Konferansta Libya'ya dair gelebilecek herhangi bir ateşkes ve çözümde Türkiye'nin ve meşru hükûmete karşı darbeci Hafter'e destek sağlayan Rusya'nın kilit role sahip olduğu görülmüştür. Bu nedenle Serrac'ın "Başbakan", Hafter'in ise "Mareşal" olarak adlandırıldığı toplantıda Serrac'ın meşruiyetini koruduğu, Türkiye'nin çözüm için masadaki yerini sağlamlaştırdığı görülmüş, bu nedenle Hafter, Berlin Konferansı'nda alınan kararların aksine ancak askerî bir çözüm ile amacına ulaşabileceğini düşünmüştür.

Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Mısır gibi Hafter'i destekleyen ülkelerin de Hafter tarafından işlenen insanlık suçlarına ortak olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Libya'da barış çağrılarına ısrarla kulak tıkayan bu ülkelerin Türkiye ve UMH düşmanlığı, istikrarın sağlanamamasında başat rol oynamaktadır. Hafter'e silah yardımı ve maddî destekte bulunduğu herkesçe bilinen BAE, çatışmaların devamındaki payını gizlemeye çalışmaya devam etmekte, Türkiye'yi suçlamaktan çekinmemektedir. Örneğin, BAE Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı 30 Nisan tarihinde yaptığı açıklamada "*Türkiye'nin Libya'ya askerî müdahalesini reddediyoruz*" ifadelerini kullanılmıştır.

Bu ithamlara karşı aynı gün içerisinde Türk Dışişleri Bakanlığından yapılan açıklamada "*Türkiye'nin, her zaman ülkelerin toprak bütünlüğüne saygı gösterdiği, bu anlayışla da Libya'da meşruiyetin ve askerî çözümün yanında olduğu*" dile getirilmiş ve "*Birleşik Arap Emirlikleri yönetimini ülkemize karşı düşmanca tavır takınmaktan vazgeçmeye ve haddini bilmeye davet ediyoruz*" ifadeleri ile sert tepki gösterilmiştir. Açıklamada ayrıca, "*BAE yönetiminin, Türkiye hakkında çirkin ve asılsız ithamları, esasen bu ülkenin kendi yıkıcı faaliyetlerini örtme saikinin ürünüdür.*"⁶ ifadeleri ile BAE'nin Libya politikası adeta özetlenmiştir.

Yıllardır darbeci Hafter'e malî kaynak, askerî malzeme ve paralı asker desteği sağlayan BAE'nin birçok Sudanlı genci ülkelerinde iş imkânı vaat ettikten sonra askerî eğitime tabi tutarak zorla Libya'da Hafter'in saflarında savaşmaya gönderdikleri de ortaya çıkmıştır. Bu gelişme, BAE'nin Hafter'e destek sağlamak için insan kaçakçılığı dahi yaptığını göstermektedir.

Uluslararası Kriz Grubu tarafından 30 Nisan tarihinde yayımlanan "*Turkey Wades into Libya's Troubled Waters*" (*Türkiye'nin Libya Hamlesi: Çalkantılı Sularda Belirsiz Gelecek*) başlıklı raporda, Türkiye'nin izlediği Libya politikasının iki temel sebebe dayandığı iddia edilmiştir. Bunlardan ilki, Türkiye'nin Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki etkisini kontrol altına almaya çalışan BAE, Mısır ve Suudi Arabistan'ın yürüttüğü

⁶ "Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Hami Aksoy'un Birleşik Arap Emirlikleri Dışişleri ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı'nın 30 Nisan 2020 Tarihli Ülkemizi Hedef Alan Açıklaması Hakkındaki Soruya Cevabı", T.C. Dışişleri Bakanlığı, 30.04.2020.

düşünülen Türkiye karşıtı kampanya olarak özetlenmiştir. İkincisi ise Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Avrupa Birliği ve İsrail'in Türkiye'yi jeopolitik öneme sahip olabilecek hidrokarbon projelerinin dışında tutmak amacıyla Akdeniz'de bir köşeye sıkıştırmaya çalışması olarak ele alınmıştır. Raporda ayrıca Batılı ülkelerin Türkiye'yi Birleşmiş Milletler'in Libya üzerindeki silah ambargosunu delmesi nedeniyle eleştirseler de Fransa dışındaki ülkelerin üstü kapalı bir şekilde sempati duyduklarını ve onların da aslında Hafter'in yenilmesini istediklerinin altı çizilmiştir.⁷ Esasen Türkiye'nin Libya'daki en öncelikli hedefi, çatışmaların sonlandırılmasını takiben ülkede kalıcı barış ve istikrarın sağlanması ve meşru hükûmetin Libya'nın geleceğinde tek söz sahibi olmasıdır. Bunun için de Hafter'in isyan hareketinin bastırılması gerektiğini açıkça dile getirip bu doğrultuda hareket eden ülke Türkiye olmaktadır.

AB ülkeleri ile Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi Hafter'i destekleyen ülkelerin Türkiye'yi engelleme girişimleri sonuçsuz kalmış, mutabakatla çerçevesi çizilen askerî işbirliği kapsamında Libya'ya ilk aşamada 35 Türk askerinin gittiği 8 Ocak'ta duyurulmuştur.⁸ Türkiye'nin Libya'daki meşru hükûmete sağladığı destek, İHA ve SİHA'ların Libya'ya gönderilmesi, UMH askerî unsurlarının eğitimi ve donatımı gibi hususları içermiştir. Türkiye'nin 2020 başından bu yana artan askerî ve siyasi desteği Libya'da çatışmaların seyrini gözle görülür şekilde değiştirmiştir.⁹ Özellikle Mart 2020'den bu yana UMH güçlerinin Hafter'in başkent üzerinde uyguladığı baskıyı kırdığı ve karşı atağa geçtiği gözlemlenmektedir.

Barış Fırtınası Operasyonu ve Libya'daki Yeni Görünüm

Hafter'in dışarıdan aldığı destekle güç kazanmasının ardından ülkenin doğusu ve güneyi Hafter'in kontrolüne geçmiş, sonrasında 2019 yılının Nisan ayında UMH'nin başkenti Trablus'a saldırı başlatmıştı.¹⁰ Hafter'e bağlı milislerin Libya'nın güney ve doğusunda büyük bir sahayı kontrolü altında tuttuğu doğru olsa da bu alanı kontrol ediyor olmasının Hafter'e hiçbir meşruiyet kazandırmayacağı tartışmasızdır. Üstelik, UMH tarafından kontrol edilen alan, nüfus açısından bakıldığında yüzölçümüne tezat bir durum arz etmektedir. Bu açıdan da Hafter'in kontrol ettiği alanın büyüklüğünün UMH'nin meşruiyetine bir halel getirmesi mümkün değildir.

Yakın bir zamana kadar sahada eli daha güçlü görülen taraf Hafter olmuş olsa da, son zamanlarda Türkiye destekli UMH lehine bir durum ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Ulusal Mutabakat Hükûmeti, Mart 2020'de Barış Fırtınası Operasyonunu başlatmış ve Hafter'i aşama aşama başkent Trablus'tan uzaklaştırmaya başlamıştır. Son bir aylık dönemde UMH'nin sahada daha rahat olduğu ve Hafter karşındaki konumunu güçlendirdiği görülmektedir. Ayrıca, Fizan bölgesinde bulunan Gat kenti Devrimcileri

⁷ "Turkey Wades Into Libya's Troubled Waters", *International Crisis Group*, 30.04.2020

⁸ "Libya'ya ilk etapta 35 asker gitti", *BBC Türkçe*, 08.01.2020.

⁹ Emrah Kekilli, "Saha Dengelerinde Değişim ve Libya Krizinin Geleceği", SETA, Nisan 2020.

¹⁰ "Libya'da Hafter güçleri Trablus'a saldırı başlattı", *TRT Haber*, 04.04.2019.

Konseyi'nin Hafter'in Trablus'a yönelik saldırısını ve darbe girişimini reddettiklerini ilan ederek UMH tarafında yer alacağını duyurması¹¹, UMH'nin sahadaki kazanımlarının sosyal ve siyasî alanda destek artışı sağlayacağını göstergesi olmuştur.

Son zamanlarda daha organize ve etkili bir mücadele yürüten UMH güçlerinin ülkenin batısında hava üstünlüğünü ele geçirdiği, envanterinde bulunan SİHA'lar ve hassas mühimmatın bu süreçte oldukça etkili olduğu görülmektedir. Fransız Le Monde Gazetesi de 22 Nisan tarihindeki haberinde; Nisan 2019 tarihinde Hafter milisleri başkent Trablus'u ele geçirmek için saldırıya başlamışken, Türkiye'nin desteği ile UMH'nin Hafter'e direndiğini ve bugün geline nokta yeni nesil Türk SİHA'larının güç dengesini Hafter aleyhine alt üst ettiğini belirtmiştir.¹²

SİHA'lar bilhassa Hafter güçlerinin mühimmat depolarına, yakıt ikmal için kullanılan araçlara, ikmal konvoylarına ve kritik hedeflere yönelik saldırılar düzenlemektedir. Örneğin, 5 Mayıs tarihinde Trablus'un güneybatısında yer alan Hafter güçlerinin işgali altındaki Vatiyye Hava Üssü, UMH tarafından kuşatılarak kullanılamaz hâle getirilmiştir.¹³ UMH'nin bu tür operasyonlarındaki amaç, cephedeki Hafter milislerinin ikmal yollarını ve imkânlarını keserek, bu milislerin harekât icrasını sürdürülemez hâle getirmektir.

Diğer taraftan, Hafter güçlerinin insanlık dışı saldırıları devam etmektedir. UMH İçişleri Bakanı Fethi Başağa, 22 Nisan tarihinde düzenlediği basın toplantısında Hafter saflarında savaşan Wagner Güvenlik Şirketi'ne bağlı milislerin başkent Trablus'un güneyindeki Selahaddin bölgesinde UMH askerlerine karşı kimyasal sinir gazı kullandığını ifade etmiştir. Hafter'e bağlı milisler de DAESH yöntemiyle sivilleri sokak köşelerinde kurşuna dizmeye devam etmektedir.¹⁴

Hafter'in artan şekilde sivilleri hedef alması üzerine Avrupa Birliği Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Josep Borrell, Fransa, İtalya ve Almanya Dışişleri Bakanları ile birlikte 25 Nisan tarihinde yaptığı yazılı açıklamada, ateşkes çağrısında bulunmuştur.¹⁵ Avrupa Birliği'nden gelen ateşkes çağrılarına rağmen 26 Nisan'da UMH, Hafter güçlerinin Trablus'un güneyindeki insan yoğunluğu olan sivil bölgelere aralıksız olarak roket saldırıları düzenlemeye devam ettiğini bildirmiştir. Hafter'in işlediği savaş suçlarıyla ilgili olarak 5 Mayıs tarihinde Uluslararası Ceza Mahkemesi Başsavcısı Fatou Bensouda, BM Güvenlik Konseyi'ne rapor sunmuş ve Hafter'e bağlı gayrimeşru silahlı güçlerin işlediği suçlar ve sivillere yönelik

¹¹ "Libya hükûmetine bir destek de ülkenin güneydoğusundaki Gat kenti Devrimciler Konseyinden geldi", *Anadolu Ajansı*, 04.05.2020.

¹² "Le Monde: Turkish Drone Shifting Balance of Military Power in Libya", *Middle East Monitor*, 23.04.2020

¹³ "Libya ordusu, Hafter milislerinin işgalindeki Vatiyye Hava Üssü'nü tamamen kuşattı", *Anadolu Ajansı*, 05.05.2020.

¹⁴ "DEAS Yöntemiyle İnfaz Görüntüleri Ortaya Çıkan Hafter'in Komutanı Savaşçı Arıyor", *Anadolu Ajansı*, 29.04.2020

¹⁵ "Avrupa'dan Libya'da ateşkes çağrısı", *Anadolu Ajansı*, 25.04.2020.

saldırılarını endişe ile takip ettiklerini belirterek Hafter hakkında BM Güvenlik Konseyi üyelerini uyarmıştır.¹⁶

Hafter'in giderek ağırlaşan kayıplar vermesinin ardında bulduğu "çözüm" ise önce ülkenin doğusundaki müttefiklerine karşı bir darbe girişimi yapmak, ardından tek taraflı ateşkes ilan etmek olmuştur. 23 Nisan tarihinde Libya'daki askerî geçiş sürecinin çerçevesini çizen BM'nin kabul ettiği Suheyraat Anlaşması'nın geçerliliğini yitirdiğini iddia eden Hafter, ülkeyi yönetecek uygun bir kuruma karar verilmesi gerektiğini savunmuştur. Ardından 27 Nisan tarihinde kameraların karşısına geçerek Suheyraat Anlaşmasının sonra erdiğini ve tıpkı Mısır'da darbeci Sisi'nin yaptığı gibi "halkın kendisine verdiği yetkiyi kabul ettiğini" iddia ederek ülke yönetiminin başına geçtiğini açıklamıştır.

Hafter'in bu açıklamasını sadece BAE ve Kahire yönetimi desteklerken, Hafter'in önde gelen destekçilerinden olan Fransa ve Rusya ise tek taraflı adımların kabul edilemeyeceğini duyurmuş, ABD de Hafter'in bu girişimine karşı çıkmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da konuyla ilgili olarak *"Hafter bu açıklamasıyla Libya'daki krizin askerî diyalog yoluyla çözülmesini istemediğini, Berlin Konferansı'nın sonuçları dâhil, bu yöndeki uluslararası çabaları desteklemediğini ve ülkede bir askerî diktatörlük oluşturmayı amaçladığını bir kez daha gözler önüne sermiştir."* ifadelerini kullanmıştır.¹⁷

Hafter'in tek taraflı başkanlık ilanının ardından yaptığı ikinci hamle ise Ramazan ayı boyunca tek taraflı ateşkes ilan etmek olmuştur. Önce Fetih Suresinin ilk ayetinin yazılı olduğu tablonun önüne yeni bir darbe girişiminde bulunan Hafter, ardından Ramazan ayı süresince tek taraflı ateşkes ilan ederek İslam dünyası ve uluslararası kamuoyunun gözünde belirli bir imaj çizmeye çalışsa da İslamî hassasiyetler nedeniyle değil, aldığı yenilgiler nedeniyle ateşkes ilan ettiği açıktır. Zira Ramazan ayının ilk günlerinde başkentte sivil yerleşim bölgelerine roket saldırıları düzenleyen Hafter'in böyle bir hassasiyete sahip olmadığı bilinmektedir. Hafter, son zamanlarda sahada alan kaybettiğinin gayet iyi farkındadır ve bunun telafisi için sivil hak üzerinde baskı kurma yoluna gittiği anlaşılmaktadır.

Sonuç

2019 yılı içerisinde Hafter'e bağlı gayrimeşru yapının coğrafi olarak Libya'nın çoğunluğunu ele geçirmesinin ardından başkent Trablus'a yönelmesi UMH için yaklaşan büyük bir tehdit olarak görülürken Türkiye'nin UMH yanında sürece daha aktif olarak dâhil olması, sahadaki dengeleri değiştirmiştir.

¹⁶ "UCM Başsavcısı Bensouda'dan BM Güvenlik Konseyine Hafter uyarısı", *Anadolu Ajansı*, 05.05.2020.

¹⁷ "Libya'daki Gayrimeşru Milis Güçlerinin Lideri Hafter'in 27 Nisan 2020 Tarihinde Yaptığı Beyan Hk", *T.C. Dışişleri Bakanlığı*, 29.04.2020

Geçen bir yıl içerisinde Hafter'e karşı başarıyla direnen UMH, savunma pozisyonundan çıkıp saldırı pozisyonuna geçmiş ve sahada kazanımlar elde etmeye başlamıştır. Özellikle Türk yapımı SİHA ve İHA'ların UMH tarafından aktif olarak kullanılmaya başlanmasıyla Hafter karşısında UMH'nin elinin güçlendiği görülmektedir. Nitekim Trablus'un batısında yer alan Sıbrata ve Surman'ın UMH kontrolüne geçmesi gibi gelişmeler Hafter'in mevzi kaybettiğinin somut göstergeleri olmuştur. Geline nokta, özellikle Nisan ayı içerisinde UMH'ye bağlı askerlerin, Hafter güçlerine karşı elde ettiği kazanımlar dikkat çekmektedir. Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde çatışmaların UMH lehine sonuçlanması ihtimalinin güçlendiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

İç savaş salgın tehdidine rağmen devam ederken, Hafter milislerinin üstünlüğü yitirmesiyle birlikte sivillere yönelik saldırılarını artırdığı, Libya'da Türkiye'nin mevcudiyetini hedef olarak almaya başladığı da görülmüştür. UMH tarafından askerî üstünlüğün sağlanması ihtimalinin Hafter ve destekçisi ülkeleri daha agresif davranmaya itmesi hâlinde yaşanan insanî dramın daha da büyüyeceği öngörülebilir. Nitekim bu yönde bazı haberler şimdiden basına yansımıştır.¹⁸

Bu şartlar altında sivil kayıplarına karşı başta BM olmak üzere uluslararası toplumun Hafter'i kınaması ve onu durdurmak üzere somut adımlar atmasının zamanı geldiği açıktır. Ne var ki, Hafter'in insanlık suçlarına karşı sesini çıkaran neredeyse tek ülkenin Türkiye olduğu görülmektedir.

Türkiye'nin önümüzdeki süreçte UMH'ye desteğini sürdürmesi Hafter'in başlattığı isyanın bastırılması için kritik önem arz etmektedir. Hafter liderliğindeki isyanın sona erdirilmesi, sadece Libya'nın barış ve istikrarını sağlamak ve insanî trajediyi sonlandırmak açısından değil, Türkiye'nin kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz'deki millî menfaatlerinin korunması açısından da bir zaruret hâlini almıştır.

¹⁸ "Hafter Libya'da Sıkışıkça Destekçisi BAE Saldırganlaşıyor", *Anadolu Ajansı*, 01.05.2020